

Aleg. 234

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego: 1. o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie założenia zakładu sadowniczego w Zaleszczykach; 2. o wniosku posła Wójcika w sprawie założenia zakładu sadowniczego dla zachodniej części kraju pod Krakowem; 3. o petycyi L. s.175 — L. 70 pet. c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie o subwencyę celem założenia pod Krakowem zakładu sadowniczego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 28. grudnia 1898 przekazał Wysoki Sejm Komisji gospodarstwa krajowego sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie założenia w Zaleszczykach zakładu sadowniczego. Równocześnie wniósł komitet c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie petycyę o zasilek po 3000 zł. rocznie na 8 lat na założenie dla zachodniej części kraju takiegoż zakładu pod Krakowem, którą to petycyę Wysoki Sejm Komisji gospodarstwa krajowego przekazał. Wreszcie uchwałą z dnia 27. lutego b. odesłał Wysoki Sejm do tejże Komisji wniosek posła Wójcika, domagający się polecenia Wydziałowi krajowemu, by jeszcze w bieżącym roku poczynił odpowiednie kroki celem założenia zakładu sadowniczego pod Krakowem.

Komisya gospodarstwa krajowego sprawy te jednym sprawozdaniem obejmuje z powodu, iż przedmiot ich odnosi się do tej samej gałęzi krajowego gospodarstwa, iż zmierzają do utworzenia dwóch jednakowych a przynajmniej niewiele różniących się między sobą zakładów, że wreszcie łączą się te sprawy ze sobą pod względem finansowym.

Zakład zaleszczycki od dłuższego już czasu był przedmiotem studyów i starań Wydziału krajowego. Sprawa ta w roku 1897 tak dojrzała, że już na posiedzeniu z dnia 15. lutego 1898 mógł Wysoki Sejm powziąć uchwałę upoważniającą Wydział krajowy do założenia w Zaleszczykach zakładu sadowniczego kosztem, nie przenoszącym 38.000 zł. i otwierając mu kredyt 15.000 zł. na zakupno gruntu i przygotowanie materyałów do budowy.

W obszernem sprawozdaniu przedstawia obecnie Wydział krajowy przebieg swoich czynności i zabiegów, podjętych w wykonaniu powyższej uchwały Wysokiego Sejmu. Po dokładnem rozpoznaniu stosunków sadownictwa we wschodnio-południowej części kraju

a zwłaszcza w Zaleszczykach, przyszedł Wydział krajowy do przekonania, które Komisya gospodarstwa krajowego w zupełności podziela, że zakładowi zaleszczyckiemu wytknąć trzeba cel przedewszystkiem praktyczny: podniesienie sadownictwa w kraju — że zatem ma on być nie tyle szkołą, jak raczej zakładem, któryby sprawie sadownictwa bezpośrednio szedł w pomoc. Będzie zatem dawał fachową wiedzę a oraz praktyczną wprawę, będzie dostarczał drzewek, w celu zakładania sadów, będzie „normował” ruch sadowniczy w całej okolicy w ten sposób, aby uprawa owoców stała się ile możności jak najstalszym dochodem gospodarskim. Wszystkie inne nauki, nie mające istotnego związku z sadownictwem, wykluczono, zostawiając tylko to, co dla przyszłości pracujących w zakładzie mogłoby być korzystnem“. Zasadniczo zatem projekt obecny od poprzedniego tem się różni, iż pomija nauki elementarne a całą działalność zakładu kieruje na tory praktyczne. Ze względu też na ten praktyczny cel zakładu, musiał Wydział krajowy obok ogólnego sadownictwa uwzględnić specjalnie dwie lokalne jego gałęzie, tj. uprawę moreli i winogrodu.

Za tem jednak poszło znaczne utrudnienie zadania, musiano bowiem starać się o grunt, któryby swem położeniem odpowiedział specjalnie uprawie moreli i winogrodu, a ze względu na praktyczny cel zakładu, produkcję i rozdawanie drzewek, trzeba było nabyć grunt większy, niż pierwotnie zamierzano. Że zaś obecnie ceny gruntów w Zaleszczykach z powodu budowy kolei poszły znacznie w górę, przeto samo zakupno gruntu, przeszło 12-morgowego kosztować będzie 12.500 zł. t. j. o 5.500 zł. więcej, niż pierwotnie preliminowano. Że zaś w pierwotnym preliminarzu pominięto kosztą budynku gospodarskiego, założenia sadu i zakupna żywego i martwego inwentarza, przeto cały preliminarz kosztów założenia w porównaniu z pierwotnym wzrósł o 9.805 zł. i wynosić będzie 47.805 zł.

Komisya gospodarstwa krajowego uznać musi, iż ten zwiększony wydatek jest uzasadniony częścią w okolicznościach, od Wydziału krajowego niezależnych — częścią zaś w takich zmianach pierwotnego planu Zakładu, jakich wymagał istotny pożytek tej gałęzi gospodarstwa, której Zakład ten ma służyć. Z tego więc powodu komisya zgodnie z Wydziałem krajowym wnosi, aby Wysoki Sejm tę podwyższoną kwotę kosztów założenia zatwierdzić raczył. Gdy jednakże Komisya gospodarstwa krajowego w drugiej części niniejszego sprawozdania przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosek o uchwalenie kwoty 10.000 zł. na zakład sadowniczy w Krakowie — przeto nie chcąc obciążać zbyt znacznie budżetu na rok bieżący, wnosi, ażeby zamiast preliminowanej przez Wydział krajowy kwoty 32.805 zł., króreyby razem z przyznaną na rok 1898 kwotą 15.000 zł. pokryła cały wydatek 47.805 zł. — wstawić do budżetu na rok 1899 tylko 22.805 zł. resztę zaś 10.000 zł. pokryć w r. 1900. Jest to możliwe bez szkody dla Zakładu zaleszczyckiego, znaczna bowiem część kosztów założenia przypadnie do wypłaty dopiero w roku 1900.

Koszta rocznego utrzymania Zakładu nie obciążają jeszcze budżetu krajowego na rok 1899. Zakład bowiem dopiero w r. 1900 będzie mógł wejść w życie. Wydział krajowy preliminuje te koszta na 6.810 zł. rocznie — z czego w pierwszych 5 latach załedwie mała część dochodem własnym ze sprzeżazy jarzyn będzie pokryta, w kwocie około 300 zł. rocznie. Na rok szósty oblicza Wydział krajowy dochód na 2.000 zł., zaś od siódmego roku począwszy liczy na stały dochód 4.000 zł. rocznie. Że zaś liczyć można na zasiłek ze skarbu państwa, przeto roczny wydatek funduszu krajowego od siódmego roku począwszy nie powinien przenosić kwoty 1.500 zł. Dodać jeszcze należy, że wskutek nadania Zakładowi więcej praktycznego kierunku roczne koszta utrzymania z obliczonych pierwotnie w kwocie 8.350 zł. spadły na 6.810 zł. więc o 1.540 zł.

Co do samego planu organizacyjnego Komisya nie ma nic do zauważenia. Położenie głównego nacisku na stronę praktyczną — zaprowadzenie osobnego kursu trzytygo-

dniowego dla starszych sadowników, analogicznie z kursami majsterskimi w niektórych szkołach przemysłowych — objęcie programem osobnego kursu — dla nauczycieli szkół ludowych, wreszcie zaprowadzenie nauki przeróbek owoców i wyrobu win owocowych uznaje Komisya odpowiednim celowi.

Petycja komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie a zgodnie z nią i wniosek p. Wójcika — domaga się założenia analogicznego zakładu dla zachodniej części kraju w okolicy Krakowa. Słuszności żądaniu temu odmówić nie można. Jakkolwiek zakład zaleszczycki nie będzie wyłącznie lokalnej miał cechy, ponieważ oprócz uprawy morel i winogrodu będzie także i całość sadownictwa miał na oku, to jednak nie będzie on działalnością swoją mógł sięgnąć tak daleko, ażeby zachodnia część kraju, a już zgoła okolica Krakowa mogła z zakładu tego korzystać odnosić. A sama różnica gleby, położenia i klimatu uzasadnia potrzebę drugiego takiego zakładu na zachodnim krańcu kraju. Jest to tem bardziej pożądanem, że w tych stronach sadownictwo tworzy już wcale poważną gałąź gospodarstwa i handlu, skoro stwierdzonem zostało, że wywóz owoców na zachód z tamtych okolic wynosi już teraz około 70.000 metr. centn. rocznie. Produkcję tę można będzie znacznie podnieść tak ilościowo jak i jakościowo a przez ujednostajnienie jej, skierowanie ku pewnym, w tych stronach najlepiej udającym się gatunkom, udzielanie producentom odpowiednich handlowych wskazówek, muszą znakomicie podwyższyć handlową wartość tej produkcji. A można też w tamtych okolicach spodziewać się tem pewniej pomyślnych wyników pracy w tym celu podjętej, że niezawodnie wraz oświatą także i gospodarcza dzielność ludności tamtejszej wzrosła już znacznie i ludność ta łatwo i chętnie korzysta z udzielanych jej rad i wskazówek.

Petycja Towarzystwa rolniczego zmierza także do nadania temu zakładowi przeważnie praktycznego kierunku tak, że miałby on pod tym względem tę samą cechę co zakład zaleszczycki. A nawet, jeżeli zakład w samym pobliżu Krakowa powstanie, obejdzie on się — według programu komitetu — całkowicie bez nauk teoretycznych, które praktykanci zakładu będą mogli pobierać na kursach wieczornych, urządzanych w Krakowie przez tamtejsze Towarzystwo ogrodnicze.

Komisya gospodarstwa krajowego uznając naglącą potrzebę założenia w okolicy Krakowa takiego zakładu i zgadzając się w ogóle z programem, do petycji komitetu Tow. rolniczego załączonym — nie mogłaby jednak zalecać, ażeby zakład powstał na gruncie wydzierżawionym, jak komitet projektuje. Na cudzym gruncie stawiać budynki, zakładać sad — grunt ten ulepszać na to, ażeby być narażonym czy to na wypowiedzenie dzierżawy czy też na niepewne a zawsze niebezpieczne skutki zmiany właściciela — byłoby bardzo nieostrożnie i tego komisya doradzać nie może. Takie same też stanowisko zajął był Wydział krajowy, gdy na skutek dawniejszych petycyj porozumiewał się z komitetem Tow. rolniczego. Lepiej więc, choćby z większą nieco ofiarą pieniężną, oprzeć zakład od razu o stałą i silną podstawę, jaką tylko własność gruntu zakładowi takiemu dać może. Koszta założenia powinny być mniejsze niż w Zaleszczykach — gdy bowiem odpada potrzeba sal do nauk teoretycznych, gdy pomieszkania tylko dla jednego funkcyjnarjusza zakładu trzeba będzie dostarczyć, przeto same budynki będą z pewnością mniej kosztowały, niż w Zaleszczykach. Komitet Tow. rolniczego — który z funduszków własnych przyczyni się także do kosztów założenia — ma już w tym względzie przyrzeczoną pomoc ze strony kilku Rad powiatowych, poczynił też już, z nadzieją dobrego skutku, starania o uzyskanie zasiłku ze skarbu państwa. W nadziei, że staraniom Wydziału krajowego, połączonym ze staraniami Tow. rolniczego powiedzie się, wydatną pomoc tak ze skarbu państwa jak i od Rad powiatowych uzyskać — że i Wydział krajowy i komitet Towarzystwa wszelkich dołożą starań, aby koszta założenia i utrzymania możliwie obniżyć — Komisya gospodarstwa krajowego nie waha się przedstawić Wysokiemu Sejmowi

wniosku, już wprost zmierzającego do założenia tego tak pożądanego zakładu. Oprócz polecenia Wydziałowi krajowemu, aby przeprowadził wszelkie ku temu potrzebne rokowania i studia, wnosi Komisya o wyznaczenie kredytu w kwocie 10.000 zł. na koszt założenia a w pierwszym rządzie na koszt zakupna gruntu. Komisya nie wątpi też, że Wydział krajowy przy układaniu planu organizacyjnego tego zakładu będzie się kierował tym samym względem praktycznym na bezpośrednią pomoc dla sadownictwa, jaki zachował przy organizacji zakładu zaleszczyckiego. O dokonanych zakupnie gruntu, o wyniku przeprowadzonych rokowań i wypracowaniu planu organizacji zakładu, oczekujemy sprawozdania z ewentualnymi wnioskami na najbliższej sesji sejmowej.

Na podstawie powyższego wywodu wnosi komisya gospodarstwa krajowego :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o założeniu zakładu sadowniczego w Zaleszczykach.

2) Sejm upoważnia Wydział krajowy do założenia zakładu sadowniczego w Zaleszczykach kosztem nieprzekraczalnym 47.805 zł.

3) Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na rok 1899 — kredyt w wysokości 22.805 zł. i upoważnia Wydział krajowy do wstawienia w budżet na rok 1900 kwoty 10.000 zł. — jako uzupełnienie reszty kosztów założenia zakładu sadowniczego w Zaleszczykach.

4) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby przeprowadził rokowania z c. k. Towarzystwem rolniczym w Krakowie o założenie zakładu sadowniczego w okolicy Krakowa tak, ażeby Zakład ten już z końcem r. 1900 mógł wejść w życie.

5) Sejm wstawia na ten cel w budżet na rok 1899 kwotę 10.000 zł. i upoważnia Wydział krajowy do wydania jej na koszt założenia a w pierwszym rządzie na zakupno gruntu dla zakładu.

6) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby u c. k. Rządu poczynił usilne starania celem uzyskania subwencji ze Skarbu państwa na koszt założenia i utrzymania Zakładów sadowniczych w Zaleszczykach i w okolicy Krakowa w wysokości 50% ogólnych kosztów.

We Lwowie, 20. marca 1899.

Przewodniczący:
Sanguszko.

Sprawozdawca:
Romanowicz.